

แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า : การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่น กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เดโช แชนน้ำแก้ว*

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Received: 8 November 2019

Revised: 22 April 2020

Accepted: 23 April 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มเป้าหมายคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 21 คน คือ แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า เพื่อนร่วมงานคนไทย ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า ในจังหวัดนครศรีธรรมราช คือ (1) การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ การบริโภคอาหารที่ซื้อได้สะดวกทุกสถานที่ ทุกเวลา สดใหม่ และบริโภคได้ อิ่ม มีเสื้อผ้า และเครื่องนุ่งห่มที่เพียงพอต่อการสวมใส่ตามโอกาสต่าง ๆ มีที่อยู่อาศัยที่เป็นสัดส่วน และปลอดภัย มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล ได้ออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬา ภูมิใจที่มีรายได้จากความขยัน และเพียงพอไปเลี้ยงดูตนเอง และครอบครัว สุขใจที่ไม่มีภาระหนี้สิน และมีเงินออม (2) การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม ใช้ความสามารถทางภาษา (มากกว่า 2 ภาษา) ในการแลกเปลี่ยนและสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม รวมถึงการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาซึ่งมีรากฐานทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน (3) การสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ เป็นการพยายามเรียนรู้เทคนิคในการทำงาน เพื่อป้องกันสร้างเนื้อสร้างตัว และการสร้างตัวตนใหม่ในลักษณะแรงงานนอกระบบในจังหวัดนครศรีธรรมราช

คำสำคัญ : แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่น

*ผู้ประสานงานหลัก; อีเมล: daycho_kha@nstru.ac.th

Myanmar Migrant Workers: Creating New Identity Areas across Regions. A Case Study of Nakhon Si Thammarat Province, Thailand.

Daycho Khanamkhaew*

¹Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.

Received: 8 November 2019

Revised: 22 April 2020

Accepted: 23 April 2020

ABSTRACT

The objective of this research was to study the creation of new identity areas across regions of Myanmar migrant workers in a case study of Nakhon Si Thammarat province. This study was a qualitative research. The target group consisted of 21 Myanmar migrant workers, Thai laborer friends, entrepreneurs, and government officials, all of whom were purposively selected. The data were collected with the use of in-depth interviews, participatory observation, and non-participatory observation. The data were analyzed using descriptive analysis. The findings revealed that the creation of new identity areas across regions of Myanmar migrant workers comprised the following: (1) the creation of physical identity area, which consisted of the consuming of food that could be bought conveniently from every place and every time; the food was new, fresh; every meal could be taken until one was full; there was sufficient clothing to wear for various occasions; there was exclusive and safe accommodation; there was medical welfare, exercising or playing sports; they were proud to earn income through their own diligence to support themselves and their families; and they were happy that they had no debt but was able to have savings; (2) the creation of cultural identity area, which consisted of the use of language ability (more than two languages) in exchanging and creating cultural identity area; and the conduct based on the teaching of Buddhism which was the foundation of similar cultures; and (3) the creation of operation identity area, which was the effort to learn working techniques to indicate the way to earn one's own living and the creation of one's new identity as the working laborer in Nakhon Si Thammarat province.

Keywords: Myanmar migrant worker, Creating new identity areas across regions

*Corresponding Author; Email: daycho_kha@nstru.ac.th

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจขนาดใหญ่ มีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่สูง แต่กลับขาดแคลนแรงงานในงานที่มักไม่เป็นที่พึงปรารถนา และงานที่เกิดอันตรายได้ง่าย ประกอบกับนโยบาย และมาตรการแต่ละช่วงยังมีทิศทางที่ไม่ชัดเจน เมื่อประเทศไทยเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ทำให้เกิดปรากฏการณ์เคลื่อนย้ายในลักษณะของการจ้างทำงานอย่างต่อเนื่องตามกรอบของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) แต่ภาครัฐที่มีจุดอ่อนในเรื่องการดำเนินคดี และการปราบปรามปัญหาแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมาย จึงต้องมีการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติอย่างเป็นระบบ (Aenihon, 2018) สำหรับประเทศไทยมีแรงงานข้ามชาติที่เคลื่อนย้ายเข้ามาทำงาน 3 สัญชาติ คือ กัมพูชา ลาว และพม่า จำนวนทั้งสิ้นกว่า 3.8 ล้านคน เข้าเมืองและทำงานอย่างถูกกฎหมายประมาณ 2 ล้านคน ส่วนที่เหลือได้มีมาตรการผ่อนปรนให้อยู่ในประเทศและทำงานได้ ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของแรงงานข้ามชาติ สัญชาติพม่าในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมการผลิตและบริการที่เข้ามาทำงานเนื่องจากค่าแรงสูงกว่าประเทศต้นทาง (ประเทศพม่า) มีความมั่นคงในรายได้ และมีสวัสดิการที่ดี ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าชักชวนกันมาทำงานมากขึ้น ประกอบกับประเทศต้นทางมีสภาพปัญหาทางการเมือง ความยากจน และภาวะคนล้นงาน ทำให้นายจ้างคนไทยหันมาสนใจ และจ้างงานแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเป็นจำนวนมากเพื่อทดแทนแรงงานไทยที่ขาดหายไป (Kensupo, 2017)

แรงงานข้ามชาติเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ แม้กระทั่งจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย จำนวน 10,959 คน (Provincial Employment Office of Nakhon Si Thammarat, 2018) ภาครัฐจึงมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานเพื่อไว้ควบคุม กำกับให้เกิดความเป็นธรรมในการทำงาน โดยกำหนดสิทธิ และหน้าที่ของนายจ้าง และลูกจ้างอันพึงปฏิบัติต่อกัน โดยธุรกิจแต่ละประเภทมีความต้องการแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าลักษณะที่แตกต่างกันไป บางธุรกิจต้องการแรงงานจำนวนไม่มาก แต่ต้องมีฝีมือ หรือมีทักษะเฉพาะทาง ในขณะที่บางธุรกิจต้องการแรงงานจำนวนมากเพื่อมาช่วยด้านกำลังการผลิต นายจ้างส่วนใหญ่ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเห็นว่าแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่านั้นเป็นคนขยัน ไม่ซัดคำสั่ง อีกทั้งไม่มีปัญหาเกี่ยวกับงาน คือ ไม่เลิ่กงาน จะดูเพียงแค่ค่าตอบแทนจากการทำงานเป็นหลัก จึงทำให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเพิ่มมากขึ้น หรือมาอาศัยสร้างถิ่นฐานครอบครัวในจังหวัดนครศรีธรรมราช เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ทั้งการประกอบอาชีพการเกษตร สภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี และมีอัตราค่าแรงสูงถึงวันละ 310 บาท รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความรวดเร็ว และซับซ้อนมากขึ้นจนอาจกล่าวได้ว่า “แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า” ในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอาการอย่างหนึ่งอันเกิดจากภาวะ “ทุนนิยมโลกาภิวัตน์” และแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในฐานะ “ทรัพยากรมนุษย์” ที่มีคุณค่า เพราะส่งผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช (Muhamad and Jaihoweweerapong, 2018)

ทั้งนี้จากการสำรวจแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในทุกประเภททุกระดับ ตั้งแต่ระดับคนที่ชำนาญในวิชาชีพไปจนถึงแรงงานไร้ฝีมือประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดมาตรการด้านแรงงานข้ามชาติ สัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากจังหวัดนครศรีธรรมราชเมื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จะกลายเป็นพื้นที่ที่มีการเข้าอยู่อาศัยของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าจำนวนมาก (Thangpitakkri and Srikraiphak, 2019) มีการเคลื่อนย้ายเข้ามารับจ้างทำงาน และอยู่อาศัยร่วมกันในลักษณะ

การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่น ได้แก่ การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และการสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ (Lefebvre, 1991) ซึ่งพบว่ามีการวิจัยของ Singchai et al. (2015) และงานวิจัยของ Sopapol and Cadchumsang (2019) ที่ได้สรุปว่า การรวมกลุ่มของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในวัดเพื่อมาไหว้พระทำบุญควบคู่กับการจัดกิจกรรมทางสังคมในวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งบ่งชี้ได้ว่า วัดหรือศาสนสถาน คือ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และถูกนำมาเป็นเครื่องมือแสดงถึงตัวตนของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในพื้นที่ใหม่ จากงานวิจัยนี้บ่งบอกว่าแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าสามารถสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นได้อย่างบูรณาการ ได้แก่ การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และการสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้ “อยู่รอด อยู่ร่วม และอยู่ได้อย่างมีความสุข”

จากความสำคัญข้างต้น จึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า: การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่น กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้คำถามการวิจัยว่า การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอย่างไร เป็นการศึกษาเพื่อยืนยันข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยการวิจัยเชิงคุณภาพจะช่วยให้เข้าถึงข้อมูลที่จะนำมาสู่ผลการวิจัยที่ดี กลายเป็นงานศึกษาแรก ๆ หรืองานตั้งต้นที่ศึกษาในเขตภาคใต้ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปเตรียมความพร้อมในการพัฒนา และบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า และแรงงานสัญชาติอื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติ

การให้ความหมายของแรงงานข้ามชาติ หรือแรงงานต่างด้าว ได้แก่ แรงงานพม่า แรงงานลาว และแรงงานกัมพูชา ดังที่ Council of State (2008) ให้นิยามคนต่างด้าวว่า คือ บุคคลธรรมดา ซึ่งไม่สัญชาติไทย และได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมการจัดหางาน หรือเจ้าพนักงานจึงจะเข้ามาทำงานได้ ในขณะที่ Kumnuandat (2019) ให้นิยามเพิ่มเติมว่า คนต่างด้าวเป็นบุคคลที่ย้ายถิ่นจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่งเพื่อที่จะไปทำงาน และได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้อพยพเพื่อทำงาน แต่ไม่รวมถึงคนที่ทำงานตามบริเวณชายแดน

2. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า

Kunnu and Pasunon (2015) ได้กล่าวว่า การเข้ามาของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในประเทศไทย ทำให้ไม่ว่าจะมองไปทางไหนก็พบแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า และคาดว่าจะมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนหนึ่งถูกมองว่าสร้างปัญหาตามพื้นที่ต่าง ๆ แต่เนื่องจากเราต้องพึ่งแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าจำนวนมากเพื่อทดแทนแรงงานไทย ทำให้การควบคุมดูแลเป็นไปได้ยาก และเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา สำหรับ Kensupo (2017) ได้กล่าวว่า แรงงานข้ามชาติ

สัญญาติพม่าในภาคธุรกิจ และบริการที่เข้ามาทำงาน เนื่องจากค่าจ้างเป็นสำคัญ ได้แก่ ค่าแรงสูงกว่าประเทศต้นทาง มีสวัสดิการที่ดี และที่พักอาศัยมีความปลอดภัย ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าชักชวนกันมาทำงานมากขึ้น

3. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ทางสังคม

Gupta and Ferguson (1997) ได้กล่าวเกี่ยวกับการเกิดขึ้นของชุมชนแรงงานข้ามชาติในต่างแดน ที่สะท้อนถึงลักษณะของชุมชน และพื้นที่ทางสังคมแห่งใหม่ที่มีความสัมพันธ์ และเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจ สังคม และแบบแผนในการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ที่ก่อเกิดระบบความสัมพันธ์ และการพึ่งพากันของการย้ายถิ่นข้ามแดน ในขณะที่ Lefebvre (1991) ที่กล่าวถึงแนวคิดพื้นที่ทางสังคมที่ได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ พื้นที่ทางกายภาพ ลักษณะเป็นพื้นที่ที่เราสามารถมองเห็นได้ พื้นที่ทางความคิด/การทำงาน ลักษณะเป็นพื้นที่ที่เกิดจากการให้คุณค่าความหมายในการปฏิบัติ และพื้นที่ทางสังคม/วัฒนธรรม เสมือนเวทีหรือสถานที่การต่อสู้ต่อรองในพื้นที่

3. บริบทแรงงานพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

มีมุมมองของ Provincial Employment Office of Nakhon Si Thammarat (2018) ได้กล่าวเกี่ยวกับแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย มีแรงงานฝีมือที่ใช้ทักษะฝีมือ วิเคราะห์ และแก้ไขงานได้ แรงงานกึ่งฝีมือ ต้องทำงานอยู่ในสายการผลิตในระดับพื้นฐาน ส่วนแรงงานไร้ฝีมือ เป็นแรงงานไม่มีความรู้ และทำงานตามคำสั่งแนะเท่านั้น ในขณะที่ Muhamad and Jaihoweweerapong (2018) ได้กล่าวว่าแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่า มีความอดทน ขยัน มีค่าแรงที่ต่ำ และคาดว่าจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อทดแทนแรงงานไทย ในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีธุรกิจหลายประเภทที่มีความต้องการแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าจำนวนมากเพื่อมาช่วยด้านกำลังการผลิต นายจ้างส่วนใหญ่เห็นว่าแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่านั้นเป็นคนขยัน ไม่ขัดคำสั่ง หรือไม่เลือกงาน ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าเพิ่มมากขึ้น และมีอัตราค่าแรงสูงเป็นจำนวนเงินถึงวันละ 310 บาท

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ Singchai et al. (2015) ได้สรุปว่า การรวมกลุ่มของแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าในวัดมาไหว้พระทำบุญควบคู่กับการจัดกิจกรรมทางสังคม ซึ่งวัดหรือศาสนสถาน เป็นพื้นที่ที่มีคุณค่าเพื่อสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่น และงานวิจัยของ Sopapol and Cadchumsang (2019) ที่สรุปว่า ศาสนสถานถูกนำมาเป็นเครื่องมือแสดงถึงตัวตนของแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าภายใต้สำนึกร่วมระหว่างแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าและชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ใหม่

จากแนวคิด และงานวิจัย สามารถบ่งบอกว่าแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าสามารถสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่น ได้แก่ (1) การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ (2) การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และ (3) การสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ เพื่อเข้าใจ และหาแนวทางพัฒนาแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าในฐานะ “ทรัพยากรมนุษย์” ที่มีคุณค่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

แบบแผนของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม

ประชากรและตัวอย่าง

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 21 คน คือ (1) แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าจำนวน 7 คน เลือกแบบเจาะจงแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่ทำงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชมาไม่น้อยกว่า 10 ปี และเป็นแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่เข้ามาทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และยินดีเข้าร่วมในการศึกษาวิจัย (2) เพื่อนแรงงานคนไทย จำนวน 3 คน เลือกแบบเจาะจงเพื่อนแรงงานคนไทยที่เป็นคนพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช และทำงานร่วมกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามาไม่น้อยกว่า 10 ปีจนมีความคุ้นเคย และรักใคร่เสมือนคนในครอบครัว (3) ผู้ประกอบการ/นายจ้างของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจงผู้ประกอบการ/นายจ้างที่จ้างแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามาทำงานในจังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างต่อเนื่องไม่น้อยกว่า 10 ปี และ (4) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 6 คน เลือกแบบเจาะจงกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับ การดูแล และบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช

เครื่องมือวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อให้เห็นถึงแนวคำถามการสัมภาษณ์เรื่องการสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า ประกอบด้วย (1) การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ ได้แก่ ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการแต่งกาย/เครื่องนุ่งห่ม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสวัสดิการการรักษาพยาบาล/การออกกำลังกาย และรายได้/เงินออม (2) การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการทำงาน และด้านการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา (3) การสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ ได้แก่ ด้านความมีน้ำใจ ด้านความขยันในการทำงาน และด้านการนำเอาความรู้/ความสามารถ/ประสบการณ์การดำเนินงานในประเทศไทย เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้แล้วถามกับกลุ่มเป้าหมาย โดยจะใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายเหมือนกันหมดทุกคนในลักษณะยืดหยุ่น และถามไปตามแบบสัมภาษณ์ เนื่องจากจัดหมวดหมู่ของข้อมูลได้ง่าย และสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ และนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองเก็บข้อมูลเบื้องต้นก่อน จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมเพื่อนำไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายต่อไป รวมถึงการเข้าไปสังเกตในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำกิจกรรมร่วมกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่ถูกศึกษา และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอกไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับล่ามชาวพม่าที่มีความเชี่ยวชาญในภาษาไทยเป็นผู้ช่วยแปล และเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากกลุ่มเป้าหมายพร้อมที่จะพูดความจริง ไม่ปกปิด โดยผู้วิจัยจะติดต่อเป็นการส่วนตัวก่อนกับกลุ่มเป้าหมายทุกคนเพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการวิจัย รวมถึงขั้นตอนต่าง ๆ ในการวิจัยเพื่อขอความร่วมมือโดยวาจาก่อนเป็นเบื้องต้น พร้อมทั้งแนบเอกสารข้อมูลสำหรับ

การเตรียมตัวก่อนสัมภาษณ์ และนัดวันเวลาสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมาย และผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยนัดกลุ่มเป้าหมายในวันเสาร์-อาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันหยุด เวลาประมาณ 13.00-17.00 น. เนื่องจากเป็นช่วงเวลาว่างของกลุ่มเป้าหมาย และใช้ที่พักของกลุ่มเป้าหมายเป็นสถานที่สัมภาษณ์ ใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า จำนวน 7 คน เพื่อนแรงงานคนไทย 3 คน ผู้ประกอบการ/นายจ้าง จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 21 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. การเตรียมสัมภาษณ์ ผู้วิจัยศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย พร้อมทั้งเตรียม และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์
2. การดำเนินการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนาเพื่อสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมายแจ้งวัตถุประสงค์ และประโยชน์ของการวิจัยอีกครั้ง รวมถึงประเด็นในการสัมภาษณ์ ได้แก่ การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และการสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ ขณะเดียวกันก็ขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ และขออนุญาตใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อใช้อ้างอิงภาพประกอบในขณะการสัมภาษณ์ รวมทั้งมีการแจ้งให้กลุ่มเป้าหมายทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ภาพประกอบ และเสียงที่บันทึกไว้นั้น ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ และหากประเด็นใดที่กลุ่มเป้าหมายไม่ประสงค์ให้บันทึกภาพ และเสียง ผู้วิจัยก็จะไม่บันทึกตามความประสงค์ รวมถึงการเข้าไปสังเกตในพื้นที่แบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วมกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ การสังเกตที่ผู้สังเกตเข้าไปทำกิจกรรมร่วมกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าที่ถูกศึกษา และปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มแรงงานพม่า และขณะเดียวกันก็สังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ การสังเกตที่ผู้วิจัยเฝ้าสังเกตอยู่ภายนอกไม่เข้าไปร่วมในกิจกรรมบางกิจกรรมเพื่อให้เห็นถึงสภาพทั่วไปของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ดังนี้

1. การตรวจสอบด้านข้อมูล คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้ศึกษาวิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ ใช้วิธีการตรวจสอบ เช่น การตรวจสอบแหล่งของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลาต่างกันข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ต่างกันข้อมูลจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่
2. การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้ศึกษาวิจัย คือ วิธีการตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไรร เช่น เปลี่ยนตัวผู้สังเกตแทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกันสังเกตตลอดเวลา
3. การตรวจสอบสามเส้าด้านแนวคิด และทฤษฎี คือ การตรวจสอบเพื่อศึกษาวิจัยโดยใช้แนวคิด และทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันเล็กน้อยเพียงใด
4. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล คือ การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา ที่เน้นการตีความหมายจากกลุ่มประเด็น (Thematic analysis) เรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติ

สัญญาติพม่าในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายจำนวนทั้งสิ้น 21 คน ใช้นามสมมุติทั้งหมด ทำการถอดเทปทั้งหมด ในประเด็น (1) การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ ได้แก่ ด้านการบริโภคอาหาร ด้านการแต่งกาย/เครื่องนุ่งห่ม ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสวัสดิการการรักษาพยาบาล/การออกกำลังกาย และรายได้/เงินออม (2) การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการทำงาน และด้านการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา (3) การสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ ได้แก่ ด้านความมั่นใจ ด้านความขยันในการทำงาน และด้านการนำเอาความรู้/ความสามารถ/ประสบการณ์การทำงานในประเทศไทย นำสาระสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วสรุปประเด็นปัจจัยที่สำคัญ ๆ แล้วนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ

1.1 การบริโภคอาหารที่สามารถซื้อ และจัดหาอาหารได้สะดวกทุกที่ทุกเวลา อาหารที่สะอาด และปรุงสุกใหม่ บริโภคอาหารได้อิ่ม และครบ 3 มื้อ หรือตามที่ต้องการได้ โดยแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าสามารถรับประทานได้ทุกประเภทภายใต้การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการกินแบบผสมผสาน ก่อเกิดมิตรภาพที่สะท้อนให้เห็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของอีกฝ่ายได้เป็นอย่างดี เช่น ทำอาหารกินลักษณะเหมือนคนไทย แต่ถ้าเป็นเทศกาล หรือวันสำคัญจะทำอาหารชนิดพิเศษ เช่น ก๋วยเตี๋ยว และขนมจีนพม่า โดยหาซื้ออาหารสดจากตลาดสดใกล้ที่พักมาประกอบอาหารกินกันเองในครอบครัว

1.2 การแต่งกาย หรือเครื่องนุ่งห่มที่สามารถจัดหาให้ใช้ได้ มีความสะอาด และสามารถสวมใส่ได้เหมาะสมตามโอกาสต่าง ๆ การแต่งกายของแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่ามีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม แต่ได้คัดสรรสิ่งที่เหมาะสมแก่โอกาส สถานที่ และกาลเทศะที่สามารถสื่อถึงความงดงามของวัฒนธรรมการแต่งกายได้อย่างบูรณาการ เช่น (1) การแต่งกายในที่ทำงาน เน้นความคล่องตัว มีรองเท้าบูท และอาจจะมีผ้าปิดจมูกในระหว่างทำงาน (2) การแต่งกายไปเที่ยว/ซื้อของใช้ ก็แต่งกายแบบสวย ๆ ตามสมัยนิยม คือ กางเกงยีน เสื้อยืด และรองเท้าผ้าใบ (3) การแต่งกายในวันหยุด/อยู่ที่พัก ก็จะแต่งตัวตามสบาย เช่น ผู้ชายใส่เสื้อกับเสื้อกล้าม ส่วนผู้หญิงก็ใส่ผ้าถุงกับเสื้อลวดลายสวย ๆ (4) การแต่งกายไปร่วมงานเทศกาล ไปทำบุญ หรือทำกิจกรรมพิเศษก็จะแต่งตัวสุภาพเรียบร้อยกว่าปกติ

1.3 มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง เป็นสัดส่วน เหมาะสม ไม่คับแคบ มีความปลอดภัย และมีความสะอาด โดยนายจ้างเป็นผู้จัดหาให้พัก ไม่ต้องจ่ายค่าเช่า ถ้ามีครอบครัวก็จะเป็นที่พักขนาดใหญ่กว่าคนโสด และไม่ไกลจากที่ทำงาน

1.4 มีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาลเมื่อยามเจ็บป่วย เช่น ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานในลักษณะการรักษาพยาบาลตามสิทธิ์ที่ควรได้รับจากโรงพยาบาลใกล้เคียงกับที่ทำงาน โดยนายจ้างได้ทำเป็นประกันสังคมให้กับแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่าทุกคนก่อนที่จะมาทำงาน สามารถออกกำลังกาย หรือเล่นกีฬาตามที่ต้องการให้ได้รับความสนุกสนาน หรือความบันเทิงได้ เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนระหว่างแรงงานข้ามชาติสัญญาติพม่า และเพื่อนร่วมแรงงานสัญญาติอื่น ๆ เช่น ออกกำลังกาย เล่นฟุตบอล และตะกร้อ เล่นกันเป็นทีมเพื่อความสนุกสนาน หรือเป็นการออกกำลังกายหลังจากที่เลิกงานแล้วในพื้นที่โล่ง ๆ หรือลานดินกว้าง ๆ

1.5 การทำงานทำให้มีรายได้ และเงินออม แร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าเก็บเงินสะสมไว้เพื่อส่งให้ลูก ครอบครัว และพ่อแม่ เช่น ส่งเงินกลับบ้าน 7,000-9,000 บาทต่อเดือน ในขณะที่แร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าบางคนสามารถออมเงินเพื่อใช้ในยามที่จำเป็น

2. การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม

2.1 แร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าสามารถใช้ภาษาในการสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน และใช้ภาษาได้มากกว่าสองภาษา แต่ก็รักษาภาษาของตนเองไว้ มักจะได้เปรียบทางด้านภาษา ทำให้สื่อสารกับนายจ้าง เป็นล่ำมในการประสานงานได้ และแร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าบางคนมาอยู่ประเทศไทยยาวนานกว่าสิบปี ทำให้ฟัง อ่าน พูด และเขียนภาษาไทยได้ และบางคนยังสามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ด้วย

2.2 มีความเข้มข้นในการปฏิบัติตนตามหลักพุทธศาสนา เพราะแร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่านั้นเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เช่น ไหว้พระสวดมนต์ และทำบุญสม่ำเสมอ เป็นการเน้นย้ำถึงความเลื่อมใสในพุทธศาสนา หรือหากไม่สะดวกไปทำบุญที่วัด เช่น ไม่มีวันหยุด เหนื่อยจากทำงาน อยากพักผ่อน หรือไม่ว่าง จะไหว้พระที่หิ้งพระในที่พักแทนการไปทำบุญที่วัด เป็นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในการปฏิบัติตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน

3. การสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ

3.1 แสดงความมีน้ำใจกับคนรอบข้าง เป็นผู้เสียสละ เกื้อกูลผู้อื่น และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพราะการทำงานในบางครั้ง มีงานด่วนเข้ามา และต้องทำให้เสร็จทันทีทันใด เป็นงานที่ต้องทำนอกเวลาทำงาน แร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าที่ทำงานอยู่ด้วยกันมาช่วยด้วยความเต็มใจ

3.2 แร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าเป็นคนขยัน และทำงานแบบเอาจริงเอาจังส่งผลให้งานที่ทำออกมาดี และเกิดความพอใจต่อแร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าเอง และสถานประกอบการ เนื่องจากตอนแรกเริ่มทำตามสิ่งที่นายจ้างออกคำสั่ง ก็จะเป็นงานที่ไม่ใช้ความรู้มาก แต่ใช้กำลังกายเป็นส่วนใหญ่ เมื่อเริ่มชำนาญก็จะทำงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบ เพราะแร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่าที่ทำงานมายาวนานก็จะมีความรู้ มีทักษะในงานที่ทำ และพยายามฝึกฝน โดยลงมือทำเพื่อพัฒนาตนเองให้กลายเป็นช่างฝีมือจนเป็นที่ไว้วางใจของนายจ้าง/สถานประกอบการ

3.3 การนำเอาความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์การทำงานมาใช้ในประเทศไทยในลักษณะการลงมือปฏิบัติจริงจนชำนาญเพื่อพัฒนาสมรรถนะของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และเพื่อความก้าวหน้าในการทำงานจากลงมือทำจริง เป็นการพยายามเรียนรู้ และเทคนิคต่าง ๆ จากการทำงานที่แสดงถึงความขยันและแสดงถึงอัตลักษณ์ของแรงงานนักปฏิบัติ

จากการศึกษาการสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแร้งงานข้ามชาติสัญญาชาติพม่า กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็น (1) การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ (2) การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และ (3) การสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปลองค์ความรู้การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า

อภิปรายผล

1. การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าสามารถบริโภคอาหารที่ซื้อ และจัดหาอาหารได้สะดวกทุกที่ทุกเวลา สดสะอาด ประจุสุกใหม่ บริโภคอาหารได้อิ่ม หรือตามที่ต้องการได้ และมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการบริโภคอาหารแบบผสมผสานของถิ่นพม่า และถิ่นไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ Khaenamkhaew (2018) ที่ได้สรุปว่า การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมการกินแบบผสมผสานที่ก่อเกิดมิตรภาพ และสะท้อนให้เห็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของอีกฝ่ายได้เป็นอย่างดี สำหรับด้านการแต่งกาย หรือเครื่องนุ่งห่ม แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าสามารถจัดหาใช้สอย และสวมใส่ได้เหมาะสมตามโอกาสต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายไปตามบริบทของสังคม แต่ได้คัดสรรสิ่งที่เหมาะสมแก่โอกาส และสถานที่ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Hiranyik (2019) ที่ได้สรุปว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าจัดหาเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มมาสวมใส่ได้เหมาะสมตามโอกาสต่าง ๆ ตามบริบทของท้องถิ่นได้ แต่ก็สามารถสื่อถึงความงดงามของวัฒนธรรมการแต่งกายได้อย่างบูรณาการ ในขณะที่ด้านที่อยู่อาศัยที่มั่นคง เป็นสัดส่วน ไม่คับแคบ มีความสะอาด ไม่ไกลจากที่ทำงาน และไม่ต้องจ่ายค่าเช่า สอดคล้องกับการศึกษาของ Pheap and Sripokangkul (2017) ที่สรุปว่า ที่พักอาศัยสำหรับแรงงานข้ามชาติส่วนใหญ่มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเพียงพอ และที่พักรวมความเหมาะสมเพื่อช่วยลดค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ยังมีสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล รวมถึงสามารถออก

กำลังกาย และเล่นกีฬา เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า และเพื่อนร่วมแรงงานชาติอื่น ๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health (2019) ได้สรุปว่า มีการรักษาพยาบาล ให้ความรู้ด้านสุขภาพ และส่งเสริมสุขภาพอย่างเป็นระบบ อีกทั้งแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าทำงานเพื่อสร้างรายได้ และเงินออมไว้ใช้จ่ายในยามที่จำเป็น ซึ่งถือเป็นระบบคิดที่ดีสำหรับอนาคต สอดคล้องกับการศึกษา Phomkhaew et al. (2018) ที่สรุปว่า การทำงานเพื่อที่จะมีรายได้ และเงินออมไว้เพื่อเป้าหมายในเรื่องที่สำคัญ ๆ ในอนาคตของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าและครอบครัว ทั้งนี้จะต้องมีส่งเสริมการออมเงินที่เหมาะสมกับช่วงวัยต่าง ๆ

2. การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม โดยแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าสามารถใช้ภาษาได้มากกว่าสองภาษา และสามารถเป็นล่ามได้ ทั้งนี้เพื่อสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน แต่ก็รักษาภาษาของตนเองไว้ ทั้งยังมีแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าหลายคนที่สามารถสื่อสารได้มากกว่าสองภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสารกับผู้ประกอบการ หรือนายจ้างในลักษณะการแลกเปลี่ยนทางภาษา สอดคล้องกับการศึกษาของ Jadesadalug and limbunsung (2017) ได้สรุปว่า การสื่อสารภาษาไทย และภาษาของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในลักษณะเป็นล่ามให้แกกันและกัน อีกทั้งแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ายังมีความเข้มข้นในการปฏิบัติตามหลักของพุทธศาสนา ทั้งไปวัดทำบุญ หรือไหว้พระบนหิ้งพระในที่พัก ซึ่งเป็นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมตามหลักคำสอนทางพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ Singchai et al. (2015) ที่ได้สรุปว่า พื้นที่ทางศาสนสถานมีความสำคัญในการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม เพราะเป็นพื้นที่ที่มีคุณค่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่านิยมมาไหว้พระ และทำบุญควบคู่กับการจัดกิจกรรมทางสังคม และสอดคล้องกับการศึกษาของ Sopapol and Cadchumsang (2019) ที่ได้สรุปว่า พื้นที่ทางศาสนานำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมในพื้นที่ใหม่

3. การสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ โดยแสดงความมั่นใจกับคนรอบข้าง เป็นผู้เสียสละ และเกื้อกูลผู้อื่น ประกอบกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเป็นคนขยัน ทำงานแบบเอาจริงเอาจัง ส่งผลให้งานที่ทำออกมาดี เกิดความพอใจต่อนายจ้าง และพยายามฝึกตนเอง จากการนำความรู้ และประสบการณ์มาใช้ในลักษณะการลงมือปฏิบัติจริงจนชำนาญ เพื่อความก้าวหน้าในการทำงาน สอดคล้องกับการศึกษาของ Sonsri (2019) ได้สรุปว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามีความรู้ และพร้อมแลกเปลี่ยนเทคนิคในการทำงาน สถานประกอบการ หรือผู้ว่าจ้างก็จะได้เข้าไปดูแลการปฏิบัติงาน และการสร้างความเข้าใจถึงสถานการณ์จริงของการจ้างงาน ซึ่งเทียบเคียงได้ว่าเป็นการสร้างพื้นที่ปฏิบัติการที่แสดงถึงความขยัน และแสดงถึงอัตลักษณ์ของแรงงานนักปฏิบัติ

แต่จากการศึกษาการสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า กรณีศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราชในประเทศไทย 3 ประเด็น ได้แก่ การสร้างพื้นที่ทางกายภาพ การสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม และการสร้างพื้นที่ปฏิบัติการ ผู้เขียนพบว่าผลการวิจัยในครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ Kyi (2018) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นในพื้นที่ประเทศมาเลเซีย ที่สรุปว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามีปัญหา คือ (1) ความยากลำบากในการใช้ชีวิตเมื่อเดินทางมาถึง และความยากลำบากในการรับบริการ เทียบเคียงได้ว่าเป็นปัญหาความเป็นอยู่ และชีวิตการทำงาน และ (2) ยากลำบากต่อการสมาชิก หรือการติดต่อกับองค์กรทางสังคม หรือศาสนา หรือเทียบเคียงได้ว่าเป็นปัญหาในการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรม หรือการนับถือพุทธศาสนา ทั้งนี้ผู้เขียน

เห็นว่าเนื่องจากประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ทำให้การสร้างพื้นที่ตัวตนใหม่ข้ามถิ่นของแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเป็นไปได้ยาก ต่างกับในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือประเทศไทยที่มีรากฐานทางวัฒนธรรม หรือศาสนาคล้ายคลึงกัน

จากผลการวิจัย ซึ่งผู้เขียนมองว่า แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าเป็นทุนทางมนุษย์ที่สำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่านั้นไม่ได้เป็นเพียงบุคคลที่นายจ้าง หรือผู้ประกอบการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านการผลิตเพียงเท่านั้น แต่เป็นทุนทางมนุษย์ที่สามารถสร้างพื้นที่ทางกายภาพเพื่อให้ “อยู่รอด” และปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตในลักษณะการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมเพื่อให้ “อยู่ร่วม” และสร้างพื้นที่ปฏิบัติการที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของแรงงานนักปฏิบัติเพื่อให้ “อยู่ได้อย่างมีความสุข” ทำให้แรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่ามีพื้นที่ในลักษณะ “ตัวตนใหม่ข้ามถิ่น” ได้อย่างบูรณาการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 เชิงนโยบาย สามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยนำไปเสนอเชิงนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างการเข้าใจ และเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ เช่น กรมแรงงาน และสวัสดิการการจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าตามกฎหมาย กรมศาสนา/วัฒนธรรมจังหวัด ควรดูแลเรื่องการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาเพื่อให้เกิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมอย่างผสมผสาน

1.2 เชิงปฏิบัติการ ควรมีการพัฒนาฝีมือให้กับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับความต้องการของวิชาชีพต่าง ๆ และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่า และแรงงานประเทศอื่น ๆ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับแรงงานข้ามชาติสัญชาติพม่าได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และแนวทางพัฒนาแรงงานข้ามชาติในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อจะทราบว่าในปัจจุบันมีปัญหา ความต้องการในด้านไหนบ้าง และสามารถช่วยเหลือได้อย่างไรบ้าง

2.2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ และเป็นแนวทางการสร้างนโยบาย หรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลทางปฏิบัติในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Aenihon, P. (2018). Foreign Workers: Implementation and Administration in Thailand. *Journal of Arts Management*, 2(2), 117-132. (in Thai)
- Bureau of Epidemiology, Department of Disease Control, Ministry of Public Health. (2019). *Public health operations towards alien workers*. [Online]. Retrieved July 18, 2019, from: http://www.boe.moph.go.th/files/meeting/slide_IHR_2DEC_pdf/3.pdf. (in Thai)

- Council of State. (2008). *Act of Alien Employment 2008*. [Online]. Retrieved May 3, 2019, from: <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A149/%A149-20-2551-a0001.pdf>. (in Thai)
- Gupta, A and Ferguson, J. (1997). *Culture, Power, Place: Explorations in Critical Anthropology*. Durham: Duke University.
- Hiranyik, M. (2019). *Dressing of ASEAN member countries and the impact of dressing culture in Thailand*. [Online]. Retrieved July 6, 2019, from: <http://monthonhiranyik.blogspot.com/>. (in Thai)
- Jadesadalug, V. and limbunsung, S. (2017). Alien Labor Management of Kiang Huat Sea Gull Trading Frozen Food Public Co., Ltd., Ranong Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(3), 2027-2040. (in Thai)
- Kensupo, S. (2017). A study of employment conditions incentive factors and processes of employment of migrant workers of industrial manufacturing and service businesses in udon thani and nong khai provinces. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(special), 36-58. (in Thai)
- Khaenamkhaew, D. (2018). *Transnational Workers: Quality of life and value creation under experience at the destination, a case study of Nakhon Si Thammarat Province*. Thesis of the Degree of Doctor of Philosophy of Social Development. Ayutthaya: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (in Thai)
- Kumnuandat, A. (2019). *Transnational families*. [Online]. Retrieved July 18, 2019, from: <http://www.gotoknow.org/posts/569719>. (in Thai)
- Kunnu, W. and Pasunon, P. (2015). The Affecting of Migrant Labour in Surat Thani Municipality, Thailand. *Inthaninthaksin Journal*, 10(1), 75-94. (in Thai)
- Kyi, K.S. (2018). *The Impact of Migration Works on the Socioeconomic of Left-behind Families of Myanmar Migrant Workers. The Proceedings of the 2nd International Conferences*, 16-18 February 2018 at Myanmar Studies University of Mandalay (Myanmar), Co-hosted by Chiang Mai University (Thailand), 1-21.
- Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Oxford and Cambridge: Blakwell.
- Muhamad, C. and Jaihoweweerapong, D. (2018). Education, livelihoods and adaptation of Burmese migrant workers in Nakhon si thammarat to support ASEAN Community. *Narkabhut Journal Review*, 10(Special), 236-247. (in Thai)
- Pheap, V. and Sripokangkul, S. (2017). Situation of the Inequality of Life Quality of Cambodian Migrant Workers in Srakhaew Province. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 10(2), 189-204. (in Thai)

- Phomkhaew, Y. et al. (2018). Communication for Preparing Elderly to Aging Society, A Case Study of Pawong Sub-district, Muang District, Songkhla Province. *The Proceedings of the 17th National Conference and the 1st International Conference*, 28-31 January 2018 at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 385-391. (in Thai)
- Provincial Employment Office of Nakhon Si Thammarat. (2018). *Executive summary of labor situation in Nakhon Si Thammarat province*. Nakhon Si Thammarat: Office of Nakhon Si Thammarat. (in Thai)
- Singchai, A., Chamratphan, V. and Srisontisuk, S. (2015). The Social Space of Burmese Migrant Workers in Samut Sakhon Province. *Sripatum Review of Humanities and Social Sciences*, 15(2), 90-97. (in Thai)
- Sonsri, P. (2019). *Foreign Workers: Importance and Management*. [Online]. Retrieved July 18, 2019, from: <http://training.p3.police.go.th/doc/non4.pdf>. (in Thai)
- Sopapol, W. and Cadchumsang, J. (2019). Cross-Country: New Identity and Negotiation of Burmese Migrant Workers in Khon Kaen Province. *Suratthani Rajabhat Journal*, 6(1), 95-111. (in Thai)
- Thangpitakkri, A. and Srikraiphak, R. (2019). A study of folklore knowledge in indigenous ethnic groups that affects process of citizenship consciousness development in community: a case study of Si Sa Ket Province. *Journal of Community Development and Life Quality*, 7(2), 115-122. (in Thai)